

การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์และการจัดการของป่า กลุ่มชาติพันธุ์ละบรีอิสระชน ในประเทศไทย

กลุ่มชาติพันธุ์ละบรี หรือที่รู้จักกันในชื่อ "ตองเหลือง" เป็นชนเผ่าล่าสัตว์-เก็บของป่าที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแพร่และน่านของประเทศไทย มีลักษณะชีวิตเร่ร่อน เคลื่อนย้ายไปตามแหล่งอาหาร โดยตั้งเพิงพักชั่วคราวและดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ขนาดเล็กและเก็บพืชป่ามาเป็นอาหาร อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและนโยบายการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของรัฐตั้งแต่ช่วงพ.ศ. 2516-2524 เช่น การให้สัมปทานป่าไม้ ทำให้ป่าถูกบุกรุกและเสื่อมโทรม ส่งผลให้แหล่งอาหารในป่าลดลงอย่างรวดเร็ว ละบรีจึงไม่สามารถดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิมได้

การลดลงของทรัพยากรป่าทำให้ละบรีต้องปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของสังคมภายนอก โดยเริ่มรับจ้างแรงงานในไร่ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ชาวม้ง รวมถึงเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาแรงงานรับจ้างทำให้ละบรีประสบปัญหาหนี้สินและขาดความมั่นคงทางอาหาร เนื่องจากไม่สามารถพึ่งพาทรัพยากรป่าได้เหมือนในอดีต

ในช่วงพ.ศ. 2531-2550 โครงการเผยแพร่ศาสนา New Tribes Mission (NTM) ได้เข้ามาส่งเสริมให้ละบรีตั้งถิ่นฐานถาวรและมีการประกอบอาชีพใหม่ เช่น การทอเปลายาย อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมและการดำรงชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ละบรีอย่างสิ้นเชิง

ปี 2567 ละบรีมีประชากรประมาณ 450-500 คน อาศัยอยู่ในจังหวัดแพร่และน่าน โดยมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและการปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอก แม้ว่าการพึ่งพาป่าจะลดลง แต่ยังมีหลักฐานว่าบางกลุ่มสามารถใช้ทรัพยากรป่ามูลค่าสูงถึง 490,000 บาท/ปี ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของชุมชนในการดำรงอัตลักษณ์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรป่าของละบรี ตลอดจนแนวทางการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในบริบทเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการทรัพยากรที่เหมาะสมและยั่งยืนสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ละบรีในอนาคต ผลการศึกษาเป็นดังนี้

1. ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

- หมู่บ้านละบรีภูฟ้า 17 ครอบครัว มีการใช้ประโยชน์ใน 7 กลุ่มประเภท ได้แก่ พืชอาหาร สัตว์บกและสัตว์น้ำ แมลง เนื้อไม้ พืชใช้ใบใช้ก้าน เมล็ดกล้าพันธุ์ไม้ และพืชสมุนไพร รวมทั้งสิ้น 77 ชนิด คิดเป็นมูลค่ารวมทั้งหมด 277,036 บาท/ปี ของป่าที่เก็บมาใช้ประโยชน์มีปริมาณ 7,038.5 กก. และ จำนวน 1,516 ต้น

- หมู่บ้านละบรีห้วยลู่ 18 ครอบครัว มีการใช้ประโยชน์ของป่าเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้ ใน 6 กลุ่มประเภท ได้แก่ พืชอาหาร สัตว์บกและสัตว์น้ำ แมลง เนื้อไม้ พืชใช้ใบใช้ก้าน และพืชสมุนไพร รวมทั้งสิ้น 70 ชนิด คิดเป็นมูลค่ารวมทั้งหมด 368,216 บาท/ปี ของป่าที่เก็บมาใช้ประโยชน์มีปริมาณ 5,483 กก. และ จำนวน 260 ต้น และ 1,800 มัด

- หมู่บ้านละบรีบ้านห้วยหยวก 30 ครอบครัว มีการใช้ประโยชน์ของป่าเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้ ใน 5 กลุ่มประเภท ได้แก่ พืชอาหาร สัตว์บกและสัตว์น้ำ แมลง เนื้อไม้ พืชใช้ใบใช้ก้าน รวมทั้งสิ้น 63 ชนิด คิดเป็นมูลค่ารวมทั้งหมด 325,388 บาท/ปี ของป่าที่เก็บมาใช้ประโยชน์มีปริมาณ 7,675.6 กก. และ จำนวน 431 ต้น

- หมู่บ้านละบรีบ้านห้วยอ่อม 20 ครอบครัว มีการใช้ประโยชน์ของป่าเพื่อนำมาบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้ ใน 5 กลุ่มประเภท ได้แก่ พืชอาหาร สัตว์บกและสัตว์น้ำ แมลง เนื้อไม้ พืชใช้ใบใช้ก้าน รวมทั้งสิ้น 49 ชนิด

คิดเป็นมูลค่ารวมทั้งหมด 136,096 บาท/ปี ของป่าที่เก็บมาใช้ประโยชน์มีปริมาณ 4,997 กก. และ จำนวน 342 ต้น

2. รูปแบบการจัดการของป่าเพื่อการใช้ประโยชน์ของชุมชน พบว่า ชุมชนมีการดำเนินการดังนี้

ก) มีการจำแนกพื้นที่ใช้ประโยชน์เป็นป่าอนุรักษ์ต้นน้ำ ป่าใช้สอย ป่าพิธีกรรม พื้นที่การเกษตร และเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการ

ข) มีการใช้กฎระเบียบข้อบังคับในการควบคุมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ค) ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

รูป การใช้ประโยชน์จากของป่าของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์มละบรี สำหรับการบริโภคและสร้างรายได้